

Г. Ю. Полканова

Йосафатова долина (АР Крим)

ЙОСАФАТОВА ДОЛИНА – яр зі стародавнім караїмським кладовищем. Розташована поблизу м. Бахчисарай (АР Крим) у верхів'ях балки Мар'ям-Дере, нижче міста-фортеці *Чуфут-Кале*. Площа бл. 5 га. Давніша назва – Балта Тіймез (з караїмської – Сокира не торкнеться). Некрополь є священним для караїмів бл. 2 тис. р., зберігає сліди колишніх вірувань, традицій і обрядів. До 1930-х рр. утримувався за кошти громади. Після націоналізації перейшов у розпорядження Бахчисарайського музею (нині Бахчисарайський істор.-культурний заповідник). Поховання спрямововано з півночі на південь. Серед бл. 10 тис. пам'ятників при бл. 7 тис. знаходяться на поверхні. Основний матеріал – місцевий вапняк; є також надгробки з привізного мармуру, лабрадориту, габро, граніту, діориту. Найчастіше зустрічаються надгробки типу егер-таш (сідло), евчік-таш (будиночок), плита, йолджі-таш (безмогильний вертикальний – померлому на чужині). Бл. 6 % надгробків – з орнаментами; давні знаки (кола, зірки, багатогранники, розетки) відігравали роль оберегів і відображали світогляд народу. Написи на могилах частково дослідили А. Фіркович і Д. Хвольсон наприкінці 19 ст., викликавши своїми публікаціями тривалу дискусію щодо давності поховань. Більшість епітафій написані давньобіблейською (арамейською), рідше тюркською, караїмською та російською мовами; у них зазначені ім'я, сином (дочкою) кого був, дата смерті, евлогія, іноді – місце проживання, заняття, прізвисько. На основі перекладів надгробних написів зроблено низку узагальнень: дати поховань від 1 до 20 ст.; під час датування використано різні календарі; трапляються національні (Севергелін, Бікеч, Тохтамиш), релігійні (Ельягу, Абрахам) та ін. антропоніми, подвійні імена (Тохтар-Зінара) й прізвища (Леві-Ялпачік), прізвиська та родові імена (Паша, Карга); на надгробках типу йолджі-таш, на могилах померлих на чужині і могилах чужинців вказано географічні назви (Кафа, Порт-Артур, Константинополь). У 20 ст. пізні пам'ятники – стели, складні постаменти та надгробки з коштовного каменю (мармур, лабрадорит, граніт тощо) – розграбовано, деякі з них використано для нових пам'ятників (напр., партизанам у с. Шовковичне Бахчисарайського р-ну і Леніну в Бахчисарайі); низку могил розкопали мародери.

Див. також: [Йосафатова долина на Поділлі](#).

Фотоілюстрації

Рекомендована література

1. Кокізов Ю. Д. Сорок чотыре надгробных памятників с караимского кладбища в Чуфут-Кале. С.-Петербург, 1910;
2. Полканова А. Ю. Типизация памятників родового кладбища крымских караимов Балта Тиймэз // Святыни и проблемы сохранения этнокультуры крым. караимов – караев: Мат. научно-практ. конф. Сф., 2008.

Бібліографічний опис:

Йосафатова долина (АР Крим) / Г. Ю. Полканова // Енциклопедія Сучасної України [Електронний ресурс] / Редкол.: І. М. Дзюба, А. І. Жуковський, М. Г. Железняк [та ін.] ; НАН України, НТШ. – К. : Інститут енциклопедичних досліджень НАН України, 2011. – Режим доступу: <https://esu.com.ua/article-12999>. – Останнє поновлення : 2023.

2001-2025 © Ця енциклопедична стаття захищена авторським правом згідно з чинним законодавством України ([докладніше](#)).